

Sörmlands Ejderhusprojekt 2016-2018

Syfte

Ejderhusprojektet ville prova om ejderhusen kunde ge ett skydd för ådor mot havsörnspredation och därigenom få fram fler ungar.

Bakgrund

Utgångspunkten för ejderhusprojektet var att det under det senaste årtiondet setts allt färre ejderungar i Sörmlands skärgård och att vi under åren 2014-15 noterade stora ansamlingar av havsörn på ön Hävringe utanför Oxelösund. Det finns flera orsaker till ejderpopulationens nedgång varav tiaminbrist kanske är den viktigaste. Predation från mink och havsörn är andra orsaker.

På ön Hävringe utanför Oxelösund saknas en fast population av mink tack vare öns isolerade läge längst ut i skärgården, men där har i stället havsörnarna blivit ejderns fiende nr 1.

I samband med två olika fågelinventeringar på Hävringe under 2015 kunde effekterna av örnpredationen på ejder studeras. Upp till 17 havsörnar (ej könsmogna yngre örnar) hade under ejderns ruvningstid samtidigt och stadigvarande uppehållit sig på ön och systematiskt tagit ådor på åtkomliga bon samt plundrat bona på ägg. Endast ett fåtal ungar sågs under 2015 på vattnet efter örnarnas angrepp på ådor och bon, trots att ca 100 par ejder konstaterats inleda häckningar.

På initiativ av Nils Kjellberg från Sörmlands Skärgårds Intresseförening (SSIF) beslutade Fågelföreningen Tärnan i Nyköping/Oxelösund och Föreningen Sörmlands Ornitologer (FSO) att starta ett projekt som skulle syfta till att försöka skydda ejdrarnas och deras häckningar på Hävringe. Projektet planerades pågå under åren 2016-2018.

Målsättningen var att bygga ett antal skydd, s k ejderhus, och placera ut dem på Hävringe så att örnarna inte lika lätt skulle kunna komma åt de ruvande ådorna. Ejderhus har sedan lång tid tillbaka använts i bl a Norge (där man då bl a skattar bona på dun) och hade under 2015 testats i liten skala i Upplands skärgård.

Att nå framgång med ejderhus på Hävringe bedömdes sannolikt ha stora chanser att lyckas, då förekomst av mink saknas. Skulle mink upptäckas på Hävringe efter t ex en isvinter, så är det relativt enkelt att eliminera den/dem innan ejdern ska häcka.

Foto: © Peter Karlsson, Bildbeviset

Inom Fågelföreningen Tärnan (med FSO som huvudman) bildades under hösten 2015 en arbetsgrupp som tog kontakt med andra intressenter och berörda.

Således informerade vi markägaren Statens Fastighetsverk, El- och stugföreningen på Hävringe, Hävringelotsarnas jaktvårdsförening samt skötsel- och tillsynsansvariga hos Länsstyrelsen i Sörmland. Alla dessa var positiva till vårt initiativ.

Stöd och Finansiering

Arbetsgruppen har jobbat för att få en finansiering till projektet. Projektet har fått in 195 000 kr vilket har täckt kostnaderna för projektet under dessa tre år. Våra största kostnader är båttransporter, materiel samt dagersättning för arbetsinsatser och inventering ute i fält.

Vi har fått ett flertal organisationer, fonder och företag att ekonomiskt stödja projektet. De som stöttat projektet ekonomiskt och på andra sätt är: Naturskyddsföreningen i Nyköping och Oxelösund, Sörmlands Skärgårds Intresseförening, El- och Stugföreningen på Hävringe, Hävringelotsarnas jaktvårdsförening, Naturbruksgymnasiet Öknaskolan, Fågelföreningen Tärnan, WWF, SSAB Oxelösund, Sörmlands Sparbank, Alvins fond, Oxelösunds kommun, Cramo Nyköping, Marelox, XL-bygg Nyköping och Länsstyrelsen.

Arbete och resultat

Det finns en grupp på 10-tal personer som återkommande arbetat i projektet under dessa tre år. Ytterligare ett 20-tal personer har hjälpt till på olika sätt.

År 2016 hade vi 30 ejderhus och 30 platsbyggda enkla skydd på Hävringe. År 2017 byggde vi ytterligare 30 enkla skydd och modifierade ejderhusen genom att öppna upp dem. Under 2018 fortsatte vi med att öppna upp ejderhusen, vilket föranleddes av våra lärdomar att ådorna föredrog de mer öppna ejderhusen/skydden. Under 2018 flyttade vi dessutom några av de hus/skydd som ej blivit nyttjade av någon åda till en i våra ögon bättre plats.

Foto: © Jan Karlsson, Oxelösund

Under ådornas häckning har vi besökt Hävringe 10-12 dgr/år. Vi har dels bevakat ön från Vaktstugans utkikstorn under ett antal dagar och då bl a studerat den örnpredation som förekommit. Dessutom har vi både under ruvning och efter kläckning noggrant kontrollerat alla boplatser i hus/skydd, varav de allra flesta ådor kunde ses utan att vi störde dem.

2016 blev inget ejderhus bebott (utanför/alldeles intill 3 av husen ruvade dock ådor), medan 13 av de enkla skydden blev bebodda. 2017 var 14 av ejderhus/skydd bebodda. Nio av dessa ruvningar ledde till att det kläcktes ungar (kriteriet är att vi har hittat äggrester). 2018 var 22 ejderhus/skydd bebodda och 14 av dem ledde till att ungar kläcktes. Under 2017 och 2018 har några ådor fortsatt att häcka utanför/alldeles intill hus/skydd.

Under 2017 och 2018 häckade även tre svärter inne i hus/skydd.

Media och kontakter

Projektet har skapat ett stort massmedialt intresse också. Lokaltidningen Södermanlands Nyheter skrev vid tre tillfällen om projektet. Journalister från Tidningen Skärgården och Jaktmarker & Fiskevatten gjorde reportage på ön, en grupp från Skärgårdsstiftelsen i Stockholm gjorde ett studiebesök liksom två representanter från WWF, regionalradion Radio Sörmland sände direkt vid två tillfällen, SVT/Östnytt gjorde ett reportage och ett inslag fick också vara med i P1:s Naturmorgon tack vare Lena Näslund.

Sörmlands Ejderhusprojekt har redan inspirerat fågelföreningen i Tjust att starta ett eget ejderhusprojekt i deras skärgård. Dessutom finns det enskilda personer som blivit inspirerade att sätta ut ejderhus/skydd.

Erfarenheter

- Vi har lärt oss att ådorna fördrar skydd som är mer öppna och vi har försökt att anpassa skydden därefter.
- Vi ser att ådorna varit mer benägna att häcka i de ejderhus/skydd som är placerade nära stugor, bodar och hamnen eftersom örnnarna undviker att gå ned på dessa platser (vi ser en motsvarande placering bland de frihäckande ådorna.)
- Tre år är en kort tid och vi tycker det är glädjande att antalet ådor som nyttjar våra hus/skydd ökat för varje år. Det är en positiv trend som vi tror kan fortsätta.

Frågeställningar

- Vi behöver ha mer tid för att se om tendensen att fler ådor väljer våra skydd kommer att hålla i sig
- Vi behöver en referensgrupp av frihäckande ådor för att se vilken häckningsframgång de har för att kunna bedöma om våra hus/skydd har någon positiv effekt.
- När vi väljer bland de frihäckande i referensgruppen kommer vi sträva efter att hitta ådor som matchar våra bebodda hus/skydd med avseende på avstånd till stugor, bodar och hamnen.

Framtid

För att kunna få svar på våra frågeställningar planerar vi att fortsätta med projektet tre år till. Vi har fått tillstånd av Länsstyrelsen att kunna fortsätta åren 2019 – 2021.

Statens fastighetsverk, som är markägare, är informerade och också positivt inställda till en fortsättning.

Vi kommer söka mer pengar för att kunna fortsätta projektet i ytterligare tre år.

Sörmlands Ejderhusprojekt/arbetsgruppen